

Josef Stalin in Wendell Willkie

Moskva prijema zaveznike, ker ne izpolnijo obljub

PREMIER STALIN ODKRITO IZJAVIL, DA JE SOVJETSKA UNIJA Z DOSEĐANJU ZAVEZNISKO TAKTIKO V VOJNI PROTIV NEMČIJI ZELO NEZADOVOLJNA

Vprašanje "druge fronte", stotkov svojega moštva in skoraj vse opremo. Da-lj je bil tisti napad na Dieppe res resno podvzetje, oziroma poskus za invazijo na kontinent, vedo v vrhovnem poveljstvu angleške in ameriške vojne sile.

Vsekakor v Rusiji z angleškimi in ameriškimi pojasmnimi zadovoljnji. Vrh tege se širi tam in v zavezniških deželah sum — ki ga podpihujeta Hitlerjeva, propaganda, da zaveznički niso še nobenkrat imeli resnega namena pomagati Rusiji.

Tak sum je lahko upravičiti zato, ker jih je bilo res mnogo v Angliji in v Zed. državah, ki so takoj po nemškem napadu na Rusijo lansko leto izrazili radost in pa željo, da bi bila premagana, ali pa izrazili veselo mizel, da bo najboljše za svet, ako se Nemčija in Rusija medsebojno izčrpate in tako postanete obe brezmočni.

Katolički tiš proti Rusiji

List Catholic Herald v Angliji pripoveduje čitateljem, da četudi gre "zaveznikom" na vzhodni fronti izredno slabo, bo koncem konca morda celo blagoslov za svet, če bo Rusija premagana. Slično mišljenje preveva več ali manj v vseh vodilnih katoliških krogih, dočim hrška duhovščina s primatom na celu govorji in piše proti Rusiji še bolj sovražno in napada na vso moč tudi Anglijo, Zed. državam pa očita, da kr. (Nadaljevanje na 5. strani.)

Prve dni oktobra se je vrnil Minneapolisu trinajsti kongres ameriškega zadržništva, na katerem so bile zastopane zadruge štiridesetih držav ameriške unije in štiri kanadske provincije. Prišlo je blizu tisoč delegatov, ki so zastopali dva in pol milijona ameriških družin, včlanjenih v zadrugah.

Gost kongresa je bil predstavnik angleškega zadržništva Neil C. Beaton, ki je upozorjal na velikost sodelovanja človeka s človekom, kraja s krajem, dežele z deželo in to je zadržništvo! Naloga zadruga je, da zgradi na svetu demokratično kooperativno družbo, bo izguba na-

Žita in kruha v izobilju, a vzlic temu gineva od glada milijone ljudi

Letošnji pridelek žita v Zed. državah je eden največjih v zgodovini. Tudi vseh drugih živil se je pridelalo več ko druga leta. Klavne živine nismo imeli v tej deželi še nikdar toliko kakor sedaj!

Zelo velik pridelek žita ima tudi Kanada in Argentina.

Zed. države imajo v zalogah še milijone bušljev pšenice in drugega žita iz prejšnjih let. Letošnji pridelek znaša okrog 982 milijonov bušljev.

Ko bo vojne konec, Zed. države obetajo priti osvobojenim deželam na pomoč tudi z živilu. Grčiji so poslali nedavno iz Kante pod pokroviteljstvom Rdečega križa pet nedaljnih ladij žita. Vsa Grčija je obubožana in strada. Tisoče ljudi je že umrlo vsled glada. Stradajoči Španiji pomaga z žitom Argentina.

Sovjetska unija je v tej vojni izgubila vse svoje glavne žitnice in tujezemski novinarji poročajo, da bo to zimo gladovalo in prezevalo v nji milijone ljudi.

Glad domuje vsepošod v opustošeni Evropi. Le v Nemčiji se hválijo, da so odmerki hrane zvišani. In vendar je žita na svetu toliko, da dežele, ki ga imajo, ne vedo kam z njim. Glad izgine, kadar bodo iztrebljeni vzroki za vojne, imperializem in kapitalizem, in se človeštvo odloči za vzajemnost namesto za oboroževanje, pokolja in rušenja.

A sedaj je država udeležena že v toliko področjih, da stare tradicije tudi v unijah več ne drže. Država odloča o zavarovalninah, določa mezde, odločuje o cenah, in ne bo dolgo, ko bo tudi delavec podvržen njenim regulacijam doma in pri delu skoraj toliko kakor vojak.

Ako bi se AFL in CIO, pa že unije železničarjev, združile v enoto, in se odločile tudi za samostojno politično akcijo, bi bil to za bodoči razvoj te dežele zgodovinski korak.

Prij ali siej bo organizano delavstvo do takega ukrepa moralno priti, ako hoče dobro sebi in deželi v splošnem.

PRESOJANJA DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

Piere Laval se boji uporov in poštenih politikov. Zadnji teden je pognal v ječo bivšega premierja in parlamentarca Edouarda Herriota. Tako ima v zaporu že tri premierje. Herriot je bil voditelj radikalne socialistične stranke, ki je sličila La Follettovi progresivni stranki v Wisconsinu. Laval obeta Franciji "socializem", a socialistične, komuniste in progresive pa goni v zapor.

V Zed. državah se zdaj dobiva z dovoljenjem, ali pa na odmerke, sladkor, avtne obroči in avte, bicikle, gasolin, kurirno olje in obuvala iz gumenja. Dalje se prodaja po odmerkah že tudi kavo in meso. Drugo leto, ake ne že prihodnjo zimo, bodo v distribuciji potrebnih nastale še mnoge druge restrikcije.

Paul Joseph Goebbels, ki je Hitlerjev minister propagande, je 1. oktobra naslovil nevtralnim deželam svarilo, da naj ne pričakujejo od Nemčije pogrenjene mlize, kadar bo vojne konec, ker je ne bodo zaslužile. Nemčija bo nagradila le tiste dežele, ki ji pomagajo v tej vojni, ne pa takih, ki žanjejo koristi vsled svoje "nevtralnosti". Nevtralne dežele, ki jih ima Goebbels na pikli, so Švedska, Švica, Irska, Španija in Portugalska. In pa Turčija, ki

Naladjevanje na 5. strani.)

Prve dni oktobra se je vrnil Minneapolisu trinajsti kongres ameriškega zadržništva, na katerem so bile zastopane zadruge štiridesetih držav ameriške unije in štiri kanadske provincije. Prišlo je blizu tisoč delegatov, ki so zastopali dva in pol milijona ameriških družin, včlanjenih v zadrugah.

Gost kongresa je bil predstavnik angleškega zadržništva Neil C. Beaton, ki je upozorjal na velikost sodelovanja človeka s človekom, kraja s krajem, dežele z deželo in to je zadržništvo! Naloga zadruga je, da zgradi na svetu demokratično kooperativno družbo, bo izguba na-

domečena s podražitvijo in z iznebljenjem konkurenco. Pa so farmerji in delavci trik privatnih družb zapadili in vtrajali. Privatni kupcevalci so uvideli, da kooperativ ne bodo mogli zbiti na tla, in da kjer obstoje, jim ne bo več mogoče izčemati ljudi.

Dva in pol milijona družin v zadrugah je mnogo, ako se pomisli, kako trajejo pot so imele v tekmi s privatnimi družbami. A zadržnički s tem številom niso zadovoljni in delujejo, da pridobije v kooperativne nadaljnje milijone družin, kar se jim bo posrečilo. O tem so bili na konferenci v Minneapolisu vsi prepričani.

Konvencija A. F. L. se pričela 5. oktobra v Torontu, Kanada

Zadnji pondeljek se je pričela v Torontu v Kanadi 62. redna konvencija Ameriške delavske federacije, ki se smatra za vodilno unijsko gibanje v tej deželi.

Ima pet in pol milijona članov, ali več ko kdaj prej, vzlic temu, da jih ima približno toliko tudi CIO, ki je v bistvu novo unijsko gibanje.

Na tej konvenciji AFL je veliko razpravljanja tudi o političnih začeh. Tradicija unij v starih časih je bila, ne se uveljavlata v politiku, nego le glasovati ob volitvah za "priatelje" in proti sovražnikom unij.

A sedaj je država udeležena že v toliko področjih, da stare tradicije tudi v unijah več ne drže. Država odloča o zavarovalninah, določa mezde, odločuje o cenah, in ne bo dolgo, ko bo tudi delavec podvržen njenim regulacijam doma in pri delu skoraj toliko kakor vojak.

Ako bi se AFL in CIO, pa že unije železničarjev, združile v enoto, in se odločile tudi za samostojno politično akcijo, bi bil to za bodoči razvoj te dežele zgodovinski korak.

Prij ali siej bo organizano delavstvo do takega ukrepa moralno priti, ako hoče dobro sebi in deželi v splošnem.

Francija svoj poraz drago plačuje

Francoska vlada je plačala dosedaj Nemčiji za vzdrževanje nemške okupacijske armade že bližu štiri milijarde dolarjev.

Velika pomoč z živilu

Zed. države izdajo povprečno vsak dan pet milijonov dolarjev za živila, s katerimi zalagajo zavezniške dežele.

Tragedija Francije

Vlada v Vichiju je po premerju z Nemčijo ponudila Hitlerju prst, a on hoče celo roko. Laval jo je pripravljen dati. Prizadevanja ameriških diplomatov, da bi Francija ostala "nevtralna", so se ponesrečila. Sicer pa ni več samostojna, ker se je tudi njena vlada v Vichiju udinjala Berlinu tukiko, da ne bi mogla nazaj. Nacionizem jo potiska vase bolj in bolj.

Izolacija je konec

Clan vrhovnega sodišča Felix Frankfurter je nedavno v nemškem gorovju dejal, da ne bo mogla nobena država živeti v izolaciji, ali se ogibati odgovornosti za razmere po svetu. Zato je apeliral na ameriške politike, da naj na izolacijo pozabijo in gledajo svet s svobodnimi očmi ter priznajo, da nismo dežela, ki se jo lahko ogradi, nego le delež na zemeljski obli.

Angleški delegat, ki je socialist, je poudarjal, da je med zadržnički potrebni tudi zadržnički duh. To pomeni socialistični nazor sodelovanja v skupno dobro, namesto da bi vsakdo misil samo nase in na svoje koristi, kar je nazor kapitalistične ideologije.

Predstnik, ki je otvoril ta zadržni kongres, je dejal, da je ameriško zadržništvo na pohodu. To je resnica. Smotrena zadržništva je vesel način na delavce, da pridobije v kooperativne nadaljnje milijone družin, kar se jim bo posrečilo. O tem so bili na konferenci v Minneapolisu vsi prepričani.

Odredbe, ki naj ustavijo višanje cen in inflacijo

ROOSEVELT UVERJEN, DA BO EKONOMSKO ŽIVLJENJE TE DEŽELE S PRAVILNIMI VLADNIMI REGULACIJAMI STABILIZIRANO VZLIC VOJNI IN VOJNIM IZDATKOM

Svarila pred inflacijo

Roosevelt je pred inflacijo dolgo svaril, a ker je Kongres cincil in so se razni bloki v njemu gnjavili največ z interesni posameznimi slojev, namesto v korist splošnosti, je uvidel, da bo moral v položaju odločno poseči, ako se hoče deželo obvarovati pred katastrofnalno inflacijo, ki bi vrgla vse ameriško gospodarstvo v tira in med ljudstvom pa povzročila zmedo in krizo.

Nesreča, namreč je, da v sistemu, ki obratuje s stališča profita, ni mogoče ustaviti polepleha po profitih in izjemanja drugačje kot vladino kontrole narodne ekonomije. Zato je Kongres je svojo nalogo dokončal z zamudo dveh dni, namreč 2. oktobra. Dan pozneje — 3. oktobra je predsednik Roosevelt že izdal svoj proglas, ki posega s svojimi dalekosežnimi odredbami na podlagi načrta, ki ga je sprejel Kongres, v življenje vsakega previdnejši in razsodnejši izmed njih pa so rekli, da predsednik res misli in če hoče Kongresu omogočiti, da bo moral v položaju odločno poseči, ako se hoče deželo obvarovati pred katastrofnalno inflacijo, ki bi vrgla vse ameriško gospodarstvo v tira in med ljudstvom pa povzročila zmedo in krizo.

Bistvo novega zakona in pa naloge "ekonomskega carja" je, da cene in mezde ne smejo višje kakor so bile 1. marca to leto. Seveda je tudi veliko izjemnih odredb, a glavnih namen je, da se višanje cen blagov ter višanje plač delavcem kot tudi ravnateljem napravi konec.

Ljudje so zadovoljni s tem ukrepom. Seveda ne vsi. Vsekar je nista, ki jim bi "svetmiril" dobitka, pa bili to velike korporacije, prekupci z živili itd. Bili pa so si zelo soglasni, da je treba unjam stope na prste in delavcem "zamrzniti" plače in prepovedati zviševanja mezde.

Prvi marec "stop" za cene

Bistvo novega zakona in pa naloge "ekonomskega carja" je, da cene in mezde ne smejo višje kakor so bile 1. marca to leto. Seveda je tudi veliko izjemnih odredb, a glavnih namen je, da se višanje cen blagov ter višanje plač delavcem kot tudi ravnateljem napravi konec.

Ljudje so zadovoljni s tem ukrepom. Seveda ne vsi. Vsekar je nista, ki jim bi "svetmiril" dobitka, pa bili to velike korporacije, prekupci z živili itd. Bili pa so si zelo soglasni, da je treba unjam stope na prste in delavcem "zamrzniti" plače in prepovedati zviševanja mezde.

Kako lahko pomagamo Proletarju k večjim dohodkom?

Veliki ameriški dnevni in magazini so bili letos zelo v skrbih, ker so se bali, da bodo avtne in razne druge kompanije prenehale oglašati. Oglasi so jim glavni vir. Toda dogodilo se je, da vse te družbe, čeprav producira samo za vlogo, oglašajo dalje, mnoge celo bolj kot prej, ko so svoje izdelke ponujale publiki. To delajo v načenu, da pomagajo časopisu, ki brani sistem izkorisčanja in napada delavske organizacije. Nekdo v vlogi je korporacijam in posameznikom zapretil, da izdatkov za oglase ne bodo smeli odsteti od vsote, od katere bodo morali plačati dohodninski davek, kar je spet povzročilo skrbi upravam časopisov, ki so imeli doslej milijone dolarjev dohodkov na oglaših. Pritisnili so na vlogo, naj določno pove, kaj misli, in je izjavila, da se izdatke za oglašanje sme odsteti pri sestavljanju poročila za dohodninski davek.

Veliko časopisje je torej oteto in bo vzdrževano kakor doslej. Mnogi dnevni in magazini so zvišali tudi naročnino. Njihov problem je rešen.

O Proletarju tega ne moremo reči. Oglasovima malo, naročnina je enaka, a stroški so večji. Dohodke mu torej moramo zvišati. Samo dva glavna vira imamo: naročnine in pa prispevke v tiskovni sklad.

Ako s Proletarcem soglašate in želite, da ga ohranimo, mu lahko pomagate s pridobitvijo novega naročnika, in pa če ob priložnostih zberete v družbi nekaj kvodrov v njegov tiskovni sklad.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75;
za četrti leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka
popoldne za priobčitev v številki tekočega tedenja.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co.,
Inc. Established 1906.Editor..... Frank Zaitz
Business Manager..... Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Roosevelt dognal, da delavci res delajo, kongres pa besediči

Koliko krika je bilo v zveznem kongresu, po radiu in v časopisu, kako delavci zanemarjajo svojo naloge v tej vojni in ovirajo armadó, ker zapravljajo čas s stavkami, s prerekjanji med sabo, z jurisdikcijskimi spori, in odirajo davkopalčevalce, ker zahtevajo, da so plačani za nadure "čas in pol" in z dvojno mездo ob nedeljah in praznikih.

Reakcionarni kongresni obeh strank so porivali v zborinci predloge proti organiziranim delavcem in za razveljavljenje zakonov, ki ščitijo garaže pred brezvestnimi delodajalcimi.

Bili bi sprejeti, aki se ne bi unijo AFL, CIO, železničarske bratovštine in uniske zveze posameznih strok toliko prizadevale, da preprečijo udarce na delavce in njihove pridobitve, a še vzlič temu ne bi bile ustavile navala proti njim, če ne bi imeli na svoji strani predsednika Roosevelta in nekaj članov njegove administracije. Sicer je predsednika včasi tudi že minevala potrebitljivost, ko voditelj CIO in AFL ni mogel pripraviti v iskreni pogajanja za spravo in v združenju, in ko so mu toliko priporovedovali o stavkah tu in tam, o graftarjih, ki pod krinko unionizma gulijo delavce v vladnih projekti in ubranijo upošljitev vsakemu, ki noča plačati "davka".

Ljudje v Washingtonu, D. C., poznavajo tovarne kvečaju in slik. Le malo je tam takih, ki bi kdaj garali v njih. Ni jih med poslanci in senatorji, ne med birokracijo in drugim uradništvi. Tudi med senatorji in kongresniki iz "farmskega bloka" je redko dobiti koga, ki bi kdaj delal na farmi. Imajo jih, pač, a delali so in še delajo na njih zanje drugi.

Pa je Roosevelt nekaj dni po delavskem prazniku šel na več ko osem tisoč milij dolgo pot, da pogleda v tovarne, ladje in delnice na zapadu in medpotoma v vojaška taborišča.

Nekateri menijo, da je bilo njegovo potovanje tajno. Še predno je odšel na turo, je o njegovem načrtu obvestil njegov tajnik časnikarje, uprave radijskih omrežij in novinske agencije, kaj je predsednikov načrt, in njegovo željo, da se o njegovem potovanju nič ne piše, ne razpravlja ali poroča po radiu, dokler se ne vrne. Tako je prišel v vsako tovarno, v vsako vežbališče, nepričakovano. Le višji javni uradniki in ravnatelji tovarne so bili v naprej obveščeni, z željo, da naj molče, ker hoče predsednik dobiti vtise ne da bi vzbujal pozornost.

Ob povratku je dejal, da so pritožbe in graje proti ameriškim delavcem, — češ, da ne pospešujejo produkcije, iz trte zvite. Ni jih delavev, ki bi mogli delati hitreje in boljše, kakor naši, je ugotovil.

Pri tem je namignil, da o kongresnikih ne more trditi tega. S predlogo za preprečenje inflacije ter draginje, ki bi jo lahko sprejeli v treh dneh, se ukvarjajo in pričkajo nad tri tedne.

Sovražniki unij, socialnih reform in drugih ljudstvu koristnih ustanov s predsednikovim ugotovitvami niso zadovoljni, in en poslanec ga je v zbornicu celo napadel, da "zanemarja dolžnost predsednika in igra politiko". (Poslanec je s tem namignil, da se je predsednik podal na pot v kampanjske namene v pomembenjih ljubih kandidatov, ki se potegujejo za mandate, in novembra bodo volitve. Predsednik je pred časnikari izjavil, da ni gorovil z nikomur o kampanji, in ne s kongresniki, katerim leta poteka mandat, nego le z nekaterimi govorji, drugače pa večinoma s častniki in vojaki, največ pa z delavci in delovodnjami ter ravnatelji).

Bilo bi dobro, če bi šli tudi kongresniki, uredniki kapitalističnih in tudi nekaterih "delavstvu prijaznih listov" pogledati v tovarne, ne samo pogledati, nego saj kak teden dni tudi delati v njih, pa bi kaj kmalu poznali, kako delavci "zanemarjajo" svoje dolžnosti v jeklarnah, v municipijski in v vsake sorte drugih industriah, v katerih se vsak dan izmučijo pri žurjenju, da bo produkcija večja in večja.

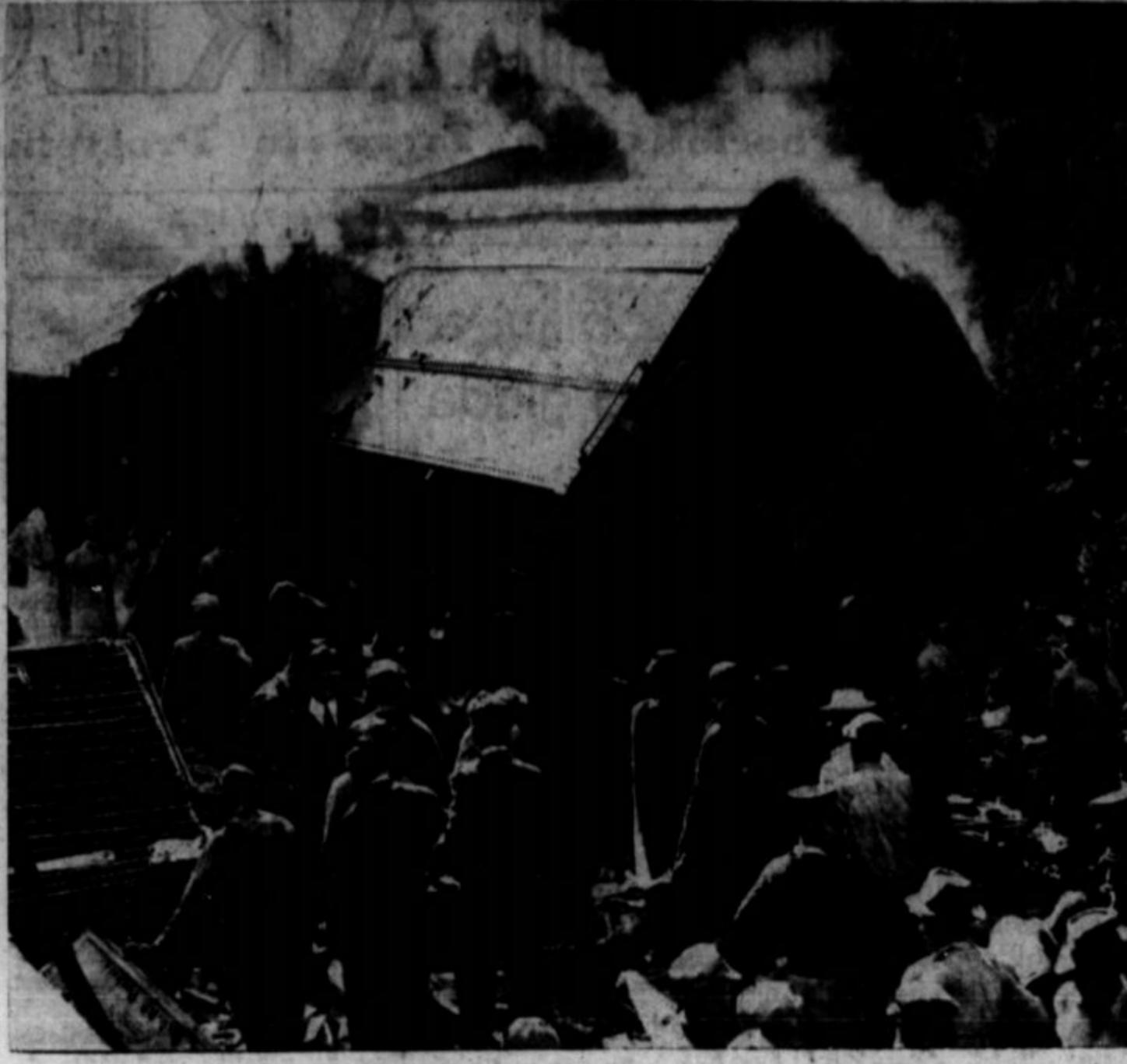
In za delavce pa bi bilo dobro spoznati da je nesmiselno glasovati samo za "prijatelje unij", kajti v volilnih bojih so vse prijatelji (delavskih glasov).

Boljše je imeti v zakonodajah delavske — to je ljudske zastopnike — kakor pa "prijatelje", ki že takoj po volitvah ne hajo biti prijatelji in postanejo znova zastopniki privatnih interesov.

Ljudje so ustvarjeni za sodelovanje drug z drugim, kakor so za sodelovanje v človeku ustvarjene noge, roke, očesne veke, spodnji in gornji zobje. Delati drug proti drugemu pomeni delati zoper naturni zakon. — Marcus Aurelius.

Mnogi ljudje so zelo slabi poslušalci ker bi radi ves čas sami govorili.

Grešiti je človeško, toda greh skriti je težavno.

Nesreča na železnicah, bodisi na vzhodu, zapadu ali jugu, se sedaj pogosto dogaja. Precej potnikov je bilo ubitih. Gornje je del potniškega vlaka železnice Baltimore and Ohio, ki se je zaletel v tovorni vlak. Oblast je doganal, da se je ta nesreča dogodila vted nepaznosti strojevedje. Nad 20 potnikov je bilo ubitih in veliko ranjenih.

Kaj bo z ubežnimi in zajetimi kralji in princi po vojni?

Ob pričetku sedanja vojne je bilo v Evropi trinajst monarhij z dednimi vladarji, in med monarhije se šteje tudi Madžarska, ki pa ima regenta, ker zavezniki v prejšnjih dobrih časih, so imeli veljavo v Evropi, ogrski vladni niso dovolili, da bi se habsburžanom vrnili kraljevino sv. Stefana.

V sedanji vojni je Hitler okupiral devet monarhij, namreč Belgijo, Nizozemsko, Dansko, Norveško, Grčijo, Luksemburško, Jugoslavijo, Rumunijo in Bolgarijo. Slednji dva sta se mu "pravostenjno" podale in so ju nemške čete zasedle z britovitvijo v Sofiji in Bukaresti. Danska pa je bila okupirana preko noči in se tudi ni skušala upreti. Danski kralj in njegovi ministri so ostali na svojem mestu v "vladajo" po navodilih iz Berlinja.

Italija je dobila v tem ropanju eno monarhijo, to je Albanijo, ki pa je bila že prej pod njenim političnim in gospodarskim vodstvom. Hitler ji je dovolil vzeti tudi precejšen del Jugoslavije in par grških otokov.

Švedska kraljevina je edina, ki jo Hitler še pusti v neutralnosti, toda švedska ruda, les in drugo kar ima za izvoz mora vse v nemške luke.

Anglija je edina evropska monarhija, ki je ostala močna in ji Hitler še more do živega. Z ohranitvijo samostojnosti se ponaša tudi Italija. V resnici je sedaj tudi ona nemška podložnica. Kralj Viktor Emanuel je bil do te vojne Mussolinijev sluga, sedaj pa sta oba odvisna od Hitlerjeve milosti.

Ubežni kralji
Med prvimi vladarji, ki so v času od prejšnje do te vojne moralni pobegniti, je bil španski kralj Alfonz, ki ga je pregnala republikanska revolucija. Dogodila se je ustavno z močjo parlamenta. Drugi je bil Haile Selassie, ker mu je vzel cesarstvo Mussolini in prigovil italijanskega kralja za etiopskega cesarja. In ko so se pričele v Evropi osvajanja na debelo, je vzel Italija Albanijo, kralj Zog pa je pred italijansko "kazenko ekspedicijo" srečno odnesal pete.

Kralj Zog se je Mussoliniju smrtno zameril, ker je italijanska posojila Albaniji nalagal zase v švicarskih, francoskih in angleških ter v newyorkških bankah, namesto da jih bi porabil za svojo deželo. Italijanski listi so ga dolžili, da je oropal Albanijo (oziroma italijansko državno banko) v vstop nad milijon dolarjev.

Zog je pa čutil, da je njegov tron na sibkih nogah, pa se je hotel pripraviti za "deževne dni". Pobegnil je v Francijo, si

najel služinčadi in živel v krajinah vili tako potratno. Kje je Zog sedaj, piscu tega članka ni znano, a gotovo se je tudi izpostavljal dovoljenje za naselitev v Mehiki. Toda španski vladni niso dovolila iti iz Madrida. Postal je njen "jetnik". Mnogi menijo, da ga je hotela pripraviti le ob dolarje in funte sterlinge. In res je Karl v Španiji veliko potrošil, največ v podkupninah. Ko je vse uredil za pobeg iz Madrida in za prihod na Portugalsko, je nekega dne "nenadoma izginil".

Prejno so mu mogli biti španski žandarji "za petami", ki bil s svojimi avti, z Magdo in njunim spremstvom že preko meje. V Lizboni je dobil za drag denar mestno zase in svoje ljudi na letalu in se odpeljal v ameriške republike.

Karl v vlogi "osvoboditelja"

Ko je po poraženju Francije nastalo "osvobodilno gibanje svobodnih Francov", in nekaj drugih sličnih pokretov, je Karl prišel v skrbništvo njegovih prijateljev. Farsa je brez primere! Ustanovitelji so vladili v Washingtonu, sporočili, da načeljuje temu gibanju kralj Karol, in jo zato prosijo, da naj mu dovoli nastaniti se v New Yorku, od kjer bo "osvobodilno gibanje" lahko vodil veliko uspešnejše, kakor pa iz dajne Mehike.

V Zed. državah je okrog pol milijona Rumancev. Oni izmed njih, ki nočejo priznati pohištva Karla za svojega predstavnika, pravijo, da je z njim komaj 10 odstotkov ameriških Rumancev, drugi so mu nasprotsi. In ob enem so vladne ljudi in časopisje poučili, da se na čelu gibanja "Slobodne Rumunije za triumf demokracije". Farsa je brez uspeha! Ustanovitelji so vladili v Washingtonu, sporočili, da načeljuje temu gibanju kralj Karol, in jo zato prosijo, da naj mu dovoli nastaniti se v New Yorku, od kjer bo "osvobodilno gibanje" lahko vodil veliko uspešnejše, kakor pa iz dajne Mehike.

V Zed. državah je okrog pol milijona Rumancev. Oni izmed njih, ki nočejo priznati pohištva Karla za svojega predstavnika, pravijo, da je z njim komaj 10 odstotkov ameriških Rumancev, drugi so mu nasprotsi. In ob enem so vladne ljudi in časopisje poučili, da se na čelu gibanja "Slobodne Rumunije za triumf demokracije" začnejo s temu triku in takim "borcem za triumf demokracije" toliki, da je moral ubežni Karl ostati v Mehiki. Toda še ne miruje. Svojemu gibanju se načeljuje in deluje, da se po zmagi zaveznikov vrne na rumunski prestol.

(Dalej prihodnjič.)

JOŠKO OVEN:

RAZGOVORI

Ko to pišem — v soboto 3. oktobra, se Stalingrad brani pred strahovitim nemškim napadom že štirideset dni. Nemško topništvo in neprestana bombardiranja z nemškimi letali je mesto skoraj do kraja porušilo. Vendar pa Stalingrad vzhod s svojim razvalinam se vedno stoji v svoji nepremagljivi obrambi.

Zastanj je metał von Bock tisoče in tisoče nemških, rumunskih in finskih žrtev, da vzamejo to takozvano nevtralno mesto. Dvakrat je nemški radio klical svoje poslušalce, naj bodo pripravljeni na veliko novico iz firerjevega glavnega stanja... Ali novic ni bilo. Stalingrad ni bil Pariz in ne Singapore. Tu je bila delavska armada, katera je branila svojo zemljo. Svet strmi in gleda vprašajoč, kako da ni prej rezmanil te čudne dežele! Saj so vendar govorili preroči, kateri so bili vsegredavni — da rusko ljudstvo tako stoka pod boljševiško tiranijo, da komaj čaka oboroženih odrešenikov, pa naj pridejo od kjerkoli, samo da jih reši. In prvo, kar bo napravilo to ljudstvo, kadar dobi puške v roko je, da obrne orožje proti tiranom (Stalinu). Samo svobodni ljudje v demokratičnih deželah se znajo boriti kot na primer v Angliji in Franciji, tako je šla govorica. In kakor v večini vseh naprej preročevali v zgodovini, je sledilo razočaranje, za kar je svet lahko hvalezen.

Ugibanje o miru

Prošli teden smo čitali nekaj člankov kakšen naj bo bodoči mir, kateri mora slediti klanju. Kaj pada so jih pisale vplivne osebe. Tu ne govorim o socialistih, o katerih vemo, kakšno je njih mnenje, ampak o Canterburyjskem nadškofu, ki je na nekem shodu v Londonu izjavil, da mora biti bodoči mir pravilen in sam za tiste, kateri kaj imajo, ampak tudi za one, ki nimajo. Dejal je: "Mir, ki nasledi po tej vojni, mora sloneti na socijalni pravičnosti, s staliča, da mora biti vsak človek dostojno preskrbljen — in to je dolžnost države — katera naj uvede reforme za razpoložljivo zemlje, ter za protekcijsko napram zatiranju nižjih slojev od bogate manjšine."

Kajso so utihnele te besede, se je oglasti drugi, tudi znamenit človek, plemenitaš, "Marquess of Salisbury", nekdajšnji načelnik zbornice lordov, realist, zastopnik mnenja solidnih fantov, kateri so se danes na čelu "of the good old England". Njegovo mnenje je, da Anglija je bila "vsekdar dobra dežela in vsake radikalne reforme, kot jih gotovi ljudje oznanjujejo, niso samo nevarne, ampak — nepotrebine." On je menja, da kot je potrebna pravica do dela, tako mora biti pravica do dela, in s tem ustvarjanje privatenega bogastva absolutno protektirana.

Za angleški imperij je mnenja, da naj se obdrži medsebojna prosta trgovina. Kar se pa tiče dežel, ki misli, da so enake prilike in pravice do splošne izobrazbe za vse otroke (to je ubožne in bogate) nepraktične. Vse to in še mnogo drugega je napisal v malo brošuri naslovom "Postwar Conservative Policy." Vse to bo, kakor pravi ameriški poročevalci v Londonu W. H. Stoneman, dalo marsikom, ki gleda v bodočnost za boljši povojni svet — nekaj, za kar se bo lahko čutil, da se je vredno boriti proti ne samo v Egiptu ter v Franciji, ampak "Right here in good old Blighty."

Novice

Prošli teden je bil poln novic. Ne ravno z "druge fronte" (o požarjam čitatelje, katere znamena, na članek Bruce Blivena v New Republic, "Mr. Churchill's Untold War.") Ampak Willkiejev obisk v Moskvi in parastacija štirinajstih ameriških državljanov v neokupirani Franciji, katere sta Doriot in Laval izročila nacijem. Dalje Angleška okupacija Madagaskarja, ter precej ameriških zmaga na Pacifiku. In največja novica izmed vseh je pa — južni odpor ruskih armad. Med novice menda tudi spa-

Kako to, da se med zaveznički Italijo toliko izpušča iz krive za pokolj v Evropi in se zgoli pa Nemčijo kaže? Marista obe vlad in oni, ki jim služijo, enako tolovajski?

POVESTNI DEL

POSMEH

(Nadaljevanje in konec.)

Vlada je padla? — Diktature ni več? — Zato so ga torej pomilostili. Lahko bi si bil miliš: pomilostitev je vedno znak preloma... Ga je pomilostil Diktator, da bi se še trenotek, dva, obdržal na krmilu, — ali so ga pomilostili novi vodniki, ... kakšni? Končno vseeno: nobeden mu ne bo vrnih izgubljenih let... Pač! Ob nečem bi jih mogel pozabiti, mu niti ne bi bilo žal zanje: če so prišli na površje tisti, ki se je neko boril z njimi, ... ki je sanjal z njimi o lepi bodočnosti, svobode polni.

Vlada je padla! — Diktature ni več!

Ni je več! — Ulice so se razširile, se uravnale, postale živahnejše, ljudstvo jih je napolnilo. Obrazi so se praznično bleščali, — nič niso bili v skladu z delovnimi oblikami, težkimi okovanimi čevljimi, grobimi rokami. Toda izgledali so praznično ter zadovoljni in v ulicah jih brenčalo kot v maju pred čebeljnatom, ko topili solenčni žarki prineso s sabo življenje... ali vsaj željo po življenju, po delu.

Diktature ni več! Prelom je obrnil pozornost vseh nase — vsak mu je posvetil del svojih misli; redkokdo je ostal hladen, ko je izvedel, da more ni več. Bil je kot pomlad, ki je vlivala novo vero v življenje, — kot pomlad, čeprav je že zdavnaj minila. Tisoči so se valili po ulicah, njih število pa je še vedno rastlo. Veletok je mirno teklo svojo pot... kam?

Diktature ni več!

“Bodočnost naša, svobode...” je tisto moli Stanko in se mu je zdelo, da mu ljudstvo polglasno odgovarja. — “... In želja je meso postala — Stiri leta sem žrtvoval, stiri leta so mi vzelji, — — a postalo je meso, — — ni mi jih žal — —”

Za sabo je zasišal petje. Najprej je en sam glas zaplavil nad glavami, potem se mu jih je pridružilo še par... pa še in še, dokler ni pela vsa ulica in se je pesem odbijala od zidov ter silila skozi okna. Stanko je bil pozabil na vse, kar je misil še malo poprej in v neskončno dolgih štirih letih, pozabil na mater, na Marinko, — na očeta. Pel je z drugimi, — nekaj ga je sililo in se ni mogel upirati tako močno je bilo in globoko.

Sredi množice je zavirala zastava. Ob pogledu nanjo so se mu orosile oči... Koliko let je čakal na ta trenotek in sanjal o njem... in sedaj je zapatlapala velika in lepa srednje polne ulice!! — — Kličejo ji, pozdravljajo ji! — — Koliko let je čakal na ta trenotek, sedaj je prisel in je pozabileno, kar je bilo! Novo življenje se začenja! !

Veletok ga je vlekel s sabo, — komaj, komaj se mu je posrečilo oprjeti se kandelabra in se zaustaviti. Tisoči pa so še

najprej korakali mimo; — sami novi obrazi, nobenega znanca. Novi obrazi, novi ljudje, — mlađi? In stari tudi, ... možje in žene in otroci. Tudi zastava se je pomikala z njimi, — veter jo je zanesel na njegovo stran, da ga je mehko pobožala po licu. Kot mati, ko je bil še čisto majhen, — kot mati. — — Pogled mu je obstal na človeku, ki je visoko dvigal drog zatake ter pel z drugimi.

“Bodočnost naša, svobode polna...” — Zmegli se mu je pred očmi. Spustil je kandelabre, si z rokama pokril obraz, množica ga je potegnila s sabo. — “Glej, vse sem mu odpustil — — in kaj je napravil? — — Izdal me je, sina ker sem služil misli, ki jo sedaj oznanjam... Sedaj jo oznanjam, ... kdaj se je boril zanj? ... Ah, bodočnost naša, svobode polna...”

Ko je odmaknil roke, se je slika vrnila: še vedno je človek visoko dvigal zastavo ter pel.

— Iznenada je začutil v sebi željo, kakršna ga je obšla takrat pred štirimi leti: da bi skočil k očetu in ga stisnil za goltanec, da ne bi nikoli več prišla beseda iz njegovih ust... pa čeprav očetovih, — ali bi mu vsaj iztrgal zastavo iz umazanih rok, ki niso vredne nositi jo. Niso vredne! — Kaj namešča? Računa spet s kakim napovedovanjem v službi? — Kako umazano!! Stanku se je zadelo, da je zagazil v blato in se pozreza vanj do gležnjev, — do kolen, — do vrata —

Ah, kako umazano! Fej! — Hipoma se je osvetil, začel odrivati ljudi okoli sebe in si delati pot k zastavi... Ce ne drugo, vzel mu jo bo! Naj je vsaj danes ne maže, vsaj danes naj jo pusti pri miru, — vsaj danes, ko je prvič zaplapala sredi tolike množice, ... prvič oznanila misel, ki ji je prelom prinesel življenje. Vsaj danes — potem naj dela kar in kakor hoče. Toda danes naj jo nosijo čiste roke!!!

Ciste roke, ne očetove!! — Zadnjič se je pognal naprej in zgrabil za drog. Zastava se je povesila, pesem za trenotek učitnila. Oče se je okrenil.

“Sin...”, so zajecljale njege oči, v katere je planil strah, — sinove jeklenosive in brez usmiljenja pa so ga prebadale, nekaj ukazovalo, zatevale, ... toda kaj? — Pokoro za izdajstvo? — Hladno ga je zagomazelo po hrbu.

Stanko ni izpustil droga. Prešliš je mrmljanje množice, ki ji ni bilo všeč, da jo je nekdo zmotil sred najlepšega. Očeta pa je protivljenje osvestilo, mu vrnilo pogum. Saj ni sam — Nova misel mu je prešinila možgane; krepkeje je stisnil drog, ga dvignil više.

“Dol s fašistom!” — Med ljudstvom je završalo.

“Te bo kdaj bolelo oče, kar si mi napravil že v drugič? — — Ah bodočnost naša, svobode polna...” Stankov pogled je omrtil, umrl; roka je sama po

Slavne zgodovinske laži

(Po Wcodovem spisu zbral

I. V.)

Seneka ni bil na pol krščanski rimski filozof, ampak grabežljiv skopuh, ki je ob smrti zapustil premoženja za okrog tri milijarde dolarjev.

Sotesko Termopile, poznano iz junija bitke in iz izdajstva Efajlja, ni branilo 300 vojakov, ampak jih je bilo najmanj sedem tisoč.

Ko je stopil Ludvik XVI., kralj Francoski na glijotino, se ni držal pegumno, kakor pišejo zgodovinarji; klical je na pomoc, in se obupno branil in prosiš bil.

Diogenes, poznani grški mordijan, ni nikoli živel v sodu, kakor pravi zgodovina. Ta zgodba je vznikla iz zapiskov nekega Diogenovega življenjepisca, ki je zapisal, da bi tak sen zloben človek, kakor je Diogenes, moral živeti v sodu kakor pes.

Konstantin, rimski cesar, ki je videl na nebu znamenje kriza, češ, v tem znamenju bo zmagal, ni bil takšen svetnik kakor piše o njem zgodovina.

Ubil je namreč svojo ženo, enega ali dva od svojih sinov in legendno število sorodnikov.

Kolumb ni postavil nobenega jajca, in se po krivici govorji o “Kolumbovem jajcu”. To je napravil arhitekt Bruneleski, da bi prisilil kritike k molku, ker so ga vpraševali, kakor misli podpreti kupolo florentinske katedrale.

Safu ni skočila v morje radi pregrešne ljubezni. Zgodbe o njenem življenju so laž. Bila je ženska čistega značaja in mati mnogih otrok.

Tudi grozoviti Neron ni bil tak, kakor ga opisuje zgodovina. Njegove matere niso ubili na njegovo povelje, tudi ni igral na harfo in ne na gosi, kjer gosi so se pojavile šele nekaj sto let pozneje. Da je opeval požar Troje, ko je gorel Rim, tudi ni res. Te bajke izhajajo iz Tacita in od Petronija Arbitra, ki sta bila njegova sprovačnika.

Kraljica Elizabeta Angleška ni bila tako božansko mirnobitje, kakor so opisovali zgodovinarji njen življenje. Njen temperament je bil v resnici tako ognjevit, kakor njeni lasje. Ce se ji je kdo zameril, jo je pograbila taka jeza, da je pozabila, da je kraljica in dama. Bila je zadirčna ženska, preteljala je komornike in jih sklepala.

Švicarske zveze ni ustanovil Viljem Tell. Tudi ni sestrelil jabolka z glave svojega sina. Njegovega imena ni najti sploh v tožadevnih starih arhivih.

CANKARJEV GLASNIK

Septembarska številka Cankarjevega glasnika, mesečnika za leposlovje in pouk, ima sledoč vsebino: Ethin Kristan: Bodilo svet (uvodnik), Ivan Zorman: Pohvala carju Lazarju (pesnitev z uvodom), Katka Zupančič: Hier Ruhet Josef Melwitz, Ivan Molek: Naš prijatelj Kenneth Mathews, Razstava Slovenskega narodnega muzeja, Književnost: Louis Adamič, “What's Your Name?”, Luč v temni noči, Ivan Jontez: V senci albanskih planin (nadaljevanje novele). Cankarjev glasnik stane tri dolarme na leto, posamezna številka pa 30c. Naslov: Cankarjev glasnik, 6411 St. Clair Ave., Cleveland, O.

1. Dne 26. 10. 1941. so začigli Italijani v vasi Sap, okraj Ljubljana-okolica: Marnu Francu, kozolec dvojnik; Kračmanu Antonu, kozolec dvojnik z vsemi pridelki; Trontoju Francu, kozolec dvojnik z vsemi pridelki ter Omaha Nacetu, kozolec enojnik, deloma s pridelki.

2. Dne 26. 10. 1941. v vasi Razdrto, občina Šmarje-Saf, okraj Ljubljana-okolica: Krištofu Francu, hišo, hlev, skezen, kozolec; Samcu Francu, kozolec; Somie Ani, kozolec; Gačniku, kozolec, skedenj in drvarnico.

3. Dne 26. 10. 1941. v vasi Skrbcu, vse posestvo. Po oceni občinske komisije znaša Škoda 1,300,000 lir. Hrastu Edvardu, p. d. Lovretovo: gospodarska poslopja, a hišo in inventar so poskodovali (sin in oče sta pogbenila med hostarje, oče je star okrog 50 let). Posestvo, imenovan po domače Sušec, je popolnoma pogorelo (fant je odšel v hoto).

4. Dne 27. 10. 1941. v vasi Mali vrh, ista občina: Strešku, kozolec dvojnika in Praprotniku ter Mahtetu Alojziju, hišo.

5. V noči od 3. na 4. 1942. so začigli pri Porovem pri Grosupljem 16 kozolcev.

6. Meseca marca 1942. v občini Ig in Zeljmlje, okraj Ljubljana-okolica 168 hiš in gospodarskih poslopjih. 813 ljudi je stalo brez strehe.

7. Dne 21. in 22. 1942. v občini Velike Lašče in sicer: v krajih Senta, Kravca peč, O-sredek, Sekerišče, Ravnik: 70 hiš in gospodarskih poslopjih.

8. Dne 21. in 24. 3. 1942. v Malem in Velikem Lipoglavu, občina Dobrunje: 20 poslopjih (hiš in gospodarskih poslopjih).

9. Dne 3., 4. in 8. 3. 1942. v Koreni in Samotorici: 10 poslopjih (hiš in gospodarskih poslopjih).

10. V vasi Zavrh, občina Grosuplje začigli Kosovo žago, vredno 1,000,000 lir.

Ameriška vojska mladih je mobilizirana za zbiranje starega železa, raznih drugih kovin, in starega gume. Gora je slika iz Chicaga, kjer so na neki vogal nanesli otroci zbrane starine, da se jih odpelje v livarne.

POBIJANJA IN POŽIGANJA V SLOVENSKIH KRAJIH

Borevnica, eno gospodarsko poslopje.

11. Približno v istem času so začigli nekaj poslopj v Zg. Štivnici in Podgorici, občina Šmarje pri Ljubljani.

12. V kraju Osredek in Bežjak, v Logaškem okraju so začigli nekaj gospodarskih poslopj in hiš. (Na Osredku pri prvem požigu pet hiš z gospodarskimi poslopji.)

13. 5. 4. 1942. (Velika nedelja) so začigli hiš posetniku Hudetu pri Trebnjem. Gospodar je zgorel, ker ga niso pustili iz hiše. Italijanski vojak ga je udaril s puškinom kopitom po glavi, da ne bi ubežal skozi okno.

14. V soboto, dne 4. 4. 1942. so začigli nekaj poslopj v Trnovem.

15. V mesecu aprilu 1942. so začigli v Žužemberku gospodarsko poslopje.

16. V noči od 10. na 11. aprila 1942. so v Trebelnem, občina Trebelno, okraj Krško ostane gospodar Evrope, potem nikoli, ker bo uničil naše ljudi in podatke o njih.

17. Dne 20. 4. 1942. na Prištini pri Štivni: dve gospodarski poslopji.

18. Na Veliki Dobravi pri Štivni domačijo Podobnika, po domače Plenkaria, ker so trije fantje odšli v gozdove, ko so jih iskali. Zagorela je hiša, ki so jo pa rešili, ker so Italijani kmalu po začigu odšli; medtem ko so gospodarska poslopja zgorjela.

19. Iste dan v Štivni posetniku Kovačiu Martinu, p. d. Florjanov, vsa gospodarska poslopja in hiša. Sin Jože je že od jeseni 1941. v gozdovih in je vodil partizane.

20. Iste dan v Štivni posetniku Štrmele Mihu, p. d. Škrbcu, vse posestvo. Po oceni občinske komisije znaša Škoda 1,300,000 lir. Hrastu Edvardu, p. d. Lovretovo: gospodarska poslopja, a hišo in inventar so poskodovali (sin in oče sta pogbenila med hostarje, oče je star okrog 50 let). Posestvo, imenovan po domače Sušec, je popolnoma pogorelo (fant je odšel v hoto).

21. Iste dan v Mleščevem: gostilno Kos (sin pobegnil v hoto): vsa gospodarska poslopja so zgorela, na hiši pa podstrešje. Po domače Peček: zgorjeli gospodarsko poslopje in ena hiša, medtem ko je ena hiša ostala nepoškodovana.

Pri vseh navedenih pod steklami 17. do 21. so vzeli vse: denar, živilo, slanino, žito in vse drugo. Ljudem je ostalo le to, kar so imeli na sebi. Na ponovna posredovanja stiškega opata dr. Kastelica, so nato vrnili živilo, stroje in vozove, dočim je od žita in krompirja dobil nazaj vsak komaj eno četrtočno, denarja in zlatnine pa niso dobili nazaj.

22. V mesecu aprilu 1942. so v Grosupljem začigli Kosovo žago, vredno 1,000,000 lir.

23. V vasi Česta pri Dobrevoljah, dve hiši.

24. Gorelo je tudi v občini Stari trg pri Rakiku.

25. Aprila 1942. v vasi Brezovici pri Višnji gori: 4 gospodarski poslopji.

26. V nek vasi pri Žalni (v vasi Plešivca), gospodarska poslopja in kozolci.

27. Meseca marca 1942. neko hišo v Trnovem.

Dr. Miha Krek, ki je podpredsednik v jugoslovanski zasedi, je začel poslovati v Trebelnem, občini Šmarje pri Ljubljani.

28. Meseca marca 1942. neko hišo v Štivnem.

29. Meseca marca 1942. neko hišo v Štivnem.

30. Meseca marca 1942. neko hišo v Št

• • KRITIČNA MNENJA, Poročila in razprave • •

KOMENTARJI

Zupan Frank Lausche bi storil zelo dobro potezo, če bi bil delegiral za zastopnika na sestanku pri Elmerju Davisu Etbinu Kristana. Z njim bi slovenska delegacija napravila sijajno vtič. Kristana respektirajo radi njegovega znanja in širokoga obzora tudi Hrvati in Srbi in bi bil kaj dosegel v namen radi katerega je bil sestanek sklican. Tako pa je bila stvar, kot že poročano na tem mestu v prejšnji številki, kako izjavljena. Vinc. Cainkar je poročal v javnosti, da je Davisu svetoval, da naj povabi na sestanek med drugimi tudi Etbina Kristana, toda je obvejalo Lovšetovo priporočilo. Škoda! Lepa prilika, pa je bila takoj slabo izrabljena.

V Chicagu se je vršil minuli teden v hotelu Sherman "semenj" v korist ruskega relifa. Hotelska uprava je dala dvorane in veže v ta namen brezplačno na razpolago. Prirediteli so dobili od trgovin in tovarn vsakovrstnega blaga, ki so ga prispevale za ruski relif, sodelovali so pevski zbori, izdane je bila knjižica, v katero so nabrali veliko oglasov, po \$500 stran. Prvi večer je prišlo tudi ljudi, da je nastala v vseh prostorih gnječa, za mnogo sto oseb pa sploh ni bilo več prostora in so morali oditi. Dela je bilo veliko in vršili so ga kolikor sploh mogoče dobro ob tolisknem posetu. Pomagali so delati ne samo "nadvini ljudje", nego mnogi učitelji, zdravniki in odvetniki. Največ udeležencev je bilo židovskega porekla, a bilo je veliko tudi drugih. Odbor ruskega relifa vodi že več tednov kampanjo, da zbere v pomoci Rusiji najmanj šest milijonov dolarjev. Precej so na apele odbora prispevali tudi kapitalisti, toda vsakdo izmed njih veliko manj kot pa so dali za kitajski in grški relif. In jim ni zameriti. Odvratno jim je podprtih državo, ki je odpravila kapitalizem in se boje, da mu bo po zmagi še bolj nevarna.

Slovenki uporniki imajo svoje posebno ime. Imenujejo jih "hostarje". Hrvatski so "partizani", enako črnogorski, ki se tudi bore pod vodstvom poveljstva osvobodilne fronte. Mihajlovičevi borci pa so "četniki". (O vseh teh in njihovih namenih ter smotrib je bil članek v prejšnji številki.)

Slovenski dnevni v Ameriki imajo veliko naročnikov. Vsako leto koncem septembra morajo vsi dnevnički navesti poštunu uradu v zaprizeženi

sli, da bo šlo spet cela vrsta talcev v smrt. In čimveč nedolžnih ljudi pobijejo Nemci in Italijani, toliko bolj kopni poglavnikova "popularnost."

Narodni Glasnik v Pittsburghu pravi v zaprizeženem poročilu pošti, da je edini lastnik lista njegov urednik Anthony Minerich. Prvotno je bil posest hrvatske sekcijske JSZ, nato po ločitvi od JSZ posest hrvatske komunistične organizacije, sedaj pa je "privatna svojina". Kajne, čuden razvoj!

Slovanski kongres, ki je imel svoj prvi kongres v Detroitu, ima podružnice v večini tistih držav, kjer so velike slovenske naselbine. Načeljujejo jim samopostavljeni voditelji in v ameriški javnosti nastopajo "v imenu vseh ameriških Slovanov". Večinoma so sedaj aktivni v politiki. V "imenu vseh Slovanov" indorsirajo kandidate v kongres in v druge urade in jim obljubljajo glasove Slovanov. Slovanski kongres je bil izpostavljen začetek in konec ob enem.

Kartonista Jerso in Kelem, ki rišeta za Jugoslovanski informacijski center, mislita, da je Jugoslavija samo srbska, in da umirajo četniki in tali iz ljubezni do kralja. Uporniki slike edino v srbskih narodnih nošnjah, kar je morda prizetno za oči "domačih", toda v širši javnosti taki kartuni bržkone ne napravijo kaj priča.

William H. Stoneman, poročevalec čikaškega Daily News, nastanjen v Londonu, piše v depeši z dne 29. sept. o zahtevah na angleško vlado, da naj ustavi katoliško glasilo Catholic Herald, ker je urejevalno v korist osišča. Posebno prijetljivo je napram Italiji. Sovjetski Uniju napada kolikor le more. Proti nacizmu, ki zatira katoličanstvo, zlasti med slovenskimi narodi, nima zle besede, ker sovraži komunizem kot največjo grdbojico na svetu. Veliko angleških katoličanov želi, da se bi izdajatevem lista Catholic Heraldu stopilo na prste. Gospodarjuju reakcionarji sličnega tipa kot so klerofaši v Španiji in kakor so bili v Avstriji, predno je pobusal Hitler. Vzrok, da Catholic Herald vzlevo svojemu protizavezniškemu pisjanju še ni bil ustavljen, je, ker se vladajo baje boji, da bi to napravilo med katoličani po svetu slab vtip, češ, poglejte, kako "demokratična" je Anglija, ki se boji celo enega katoliškega Ilsta! Stoneman citira nekaj stavkov, da čitateljem ameriškega tiska predoti tendenco katoliškega Heraldu, ki pravi: "... Zvezca z Rusijo je moralna Anglija skleniti iz potrebe, da si se težkim srecem. Tovarišja s Sovjetsko Unijo je mučna tudi za premierja Churchilla, a polozaj je pač tak, da si ne more pomagati. To, da smo šli v družbo z Rusijo, je dal osišču sijajno priložnost za propagando proti nam... In morda katastrofa, ki je zadela zavezniško stvar na ruskih bojiščih, koncem konca za nas ne bo katastrofalna... Ako bi tajnik "vnajnih zadev" Anthony Eden znal biti v ravnanju z Italijo previden, bi bržkone ne šla v vojno proti nam..." — To v glavnem pove, kakšen veter na pih v katoliškem glasilu v Angliji. Kolonal A. J. Cummings je pisal v londonskem News-Chronicle, da će kak pisanec v žganjarni zavpije "Heil, Hitler", ga nemudoma zapro, nemudoma časopisu pa se dopušča izpodkopavati moralno angleškega ljudstva in pod masko katoličanstva širiti Hitlerjevo propagando. Sličen list v Ameriki je bil Coughlinov Social Justice, ki ga je počela ustavila. A je že kakega pol tucta drugih takih katoličkih publikacij v tej deželi, ki so urejevali enako kakor Catholic Herald v Angliji.

V Chicagu se je vršil minuli teden v hotelu Sherman "semenj" v korist ruskega relifa. Hotelska uprava je dala dvorane in veže v ta namen brezplačno na razpolago. Prirediteli so dobili od trgovin in tovarn vsakovrstnega blaga, ki so ga prispevale za ruski relif, sodelovali so pevski zbori, izdane je bila knjižica, v katero so nabrali veliko oglasov, po \$500 stran. Prvi večer je prišlo tudi ljudi, da je nastala v vseh prostorih gnječa, za mnogo sto oseb pa sploh ni bilo več prostora in so morali oditi. Dela je bilo veliko in vršili so ga kolikor sploh mogoče dobro ob tolisknem posetu. Pomagali so delati ne samo "nadvini ljudje", nego mnogi učitelji, zdravniki in odvetniki. Največ udeležencev je bilo židovskega porekla, a bilo je veliko tudi drugih. Odbor ruskega relifa vodi že več tednov kampanjo, da zbere v pomoci Rusiji najmanj šest milijonov dolarjev. Precej so na apele odbora prispevali tudi kapitalisti, toda vsakdo izmed njih veliko manj kot pa so dali za kitajski in grški relif. In jim ni zameriti. Odvratno jim je podprtih državo, ki je odpravila kapitalizem in se boje, da mu bo po zmagi še bolj nevarna.

Slovenki uporniki imajo svoje posebno ime. Imenujejo jih "hostarje". Hrvatski so "partizani", enako črnogorski, ki se tudi bore pod vodstvom poveljstva osvobodilne fronte. Mihajlovičevi borci pa so "četniki". (O vseh teh in njihovih namenih ter smotrib je bil članek v prejšnji številki.)

Slovenski dnevni v Ameriki imajo veliko naročnikov. Vsako leto koncem septembra morajo vsi dnevnički navesti poštunu uradu v zaprizeženi

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA, DESET CLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROCITE SI DNEVNÍK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrletno; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00

Naslov za list in tojnistroj je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago, Illinois

Ivan Butković je na seji H. B. Z. dejal, da je on in drugi odborniki Zajednice, ki so se šli pokloniti jugoslovanskemu kralju v New Yorku, izgubil "veliko prijateljev". To bi lahko vedel v naprej. Obisk so menda napravili hrvatskemu štabu Šubašiću na ljubo.

Dr. Juraj Krnjević, ki je podpredsednik jugoslovanskega vladu v Londonu, je v dnevnici Times (London) objavil vrsto zločinov, ki so jih izvršili Italijani v jugoslovanskih krajih in kritiziral angleški tisk, ki graja samo Nemčijo, docim z molkom o Italiji dela vtip, kot da je — razen Mussolinija, nedolžna v stvari. Taki članki bi bili zelo potrebni tudi v ameriških angleških listih, drugače bodo o Italiji kmalu začeli kar prijateljsko pisati. Nekatere to že počno.

Okrog 40 "odličnih Jugoslovov" v New Yorku je imelo sestanek z republikanskim kandidatom za governerja Thomasom E. Deweyjem in mu zagotovili pomoč v njegovem kampanji. Bili so med njimi, kakor poroča Glas naroda, narodni veljaki, uredniki jugoslovanskih listov in njihove žene ter hčere. "Odični" so vedno pri volji prilepiti se komurkoli, ako si od tega obetajo služb, ali pa denarja za politične oglase.

Bolgori nočejo ameriških soli Američani so vzdrževali v Bolgariji dve angleški soli. Vlada ju je v začetku septembra zaprla. Ob enem uvaja v državne sole obligaten pouk v nemščini.

Kadar želite kaj oglašati, spomnite se "Proletarca".

V nekem obrežnem mestu v Angliji je nemški letalec vrgel bombo na zolo. Velik del poslopja je bil v eksploziji porušen in dvajset učencev ubitih. Druge so rešili. Gornje je slika žole po bombnem napadu.

Anton Zornik poroča o agitaciji in drugem

Herminie, Pa. — Namenil sem se zopet nekoliko poročati v Proletarca v zvezi z mojim agitacijskim potovanjem v Ohio ter v Michigan. Z uspehom sem bil zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero v naše gibanje in rad pomaga. Tudi podpisani je prejet, da je bilo zadovoljen. Naravnine za Proletarca sem dobil okrog \$75. Od te vsote odpade okrog polovica na nove naročnike. Prispevkov listu v podporo sem prejel v znesku \$21. Polovica te vsote je prispeval Peter Benedict v Detroitu. On ima moreno vero

Na strminah nove krvave drame

Delovanja za demokratiziranje in federaliziranje Evrope; njeno upanje in njen pogreznjenje v barbarizem in zosužnjenje narodov

Kakor velikokrat v prošlosti, tako se tudi sedaj govori o idealih demokratiziranja in federaliziranja Evrope. Za te cilje so delovali evropski demokrati in revolucionarji že dolgo.

Zvezni evropske demokracije je bila na primer sen že velikega italijanskega borca in misleca Mazzinija, ki je za časa Meiternicha in Sveti Alijanse postavljai temelje federalizaciji evropskih držav in oznanjal načela novega človečanstva. Danes, dve sto let kasneje, potem ko je Evropa prebila svoj najslavnejši vek v orjaškem delu, v orjaškem ustvarjanju na vseh poljih misli, tehnike, kulture, v orjaških borbah za svobodo in socialne pravice človeka, se iz iste Italije, ki je dala svetu toliko renesančnih umov, dvigajo ljudje — kako majhni moralno in duševno napram velikim sinovom svobodne Italije! —, ki oznanajo in izvajajo nasilje kot bistvo in moralno življenja in časa in nasihične državne režime in njihov nasilni ekspanzionizem kot smotter njihove narodne in mednarodne politike.

Po nad sto letih silnega razvoja v svobodi in demokraciji, tekom katerih so se sprostite tolike prej neslutene človeške energije in dvignili iz teme in suženjstva toliki narodi, je zadostovalo eno desetletje tiranije, da se je cvetoto Italija Mazzinija pretvorila v mračno deželo neronsizma — zadostovalo je nekaj let šepeje gongje proti vodilnim mislimi stoletja, proti veličini novega časa, da se izmaliči svet in izprevrže zakone napredka in ravnovesja, da se spremeni življenje in smrt, da se pretvori v miru napredovanja in prospevajoča Evropa v oboroženi tabor, ki se lahko vsak čas dvigne v divje, vse razrušujoči, vse ubijajoči boj, v novo svetovno vojno vseh proti vsem, do popolnega izkoreninjenja vsega, kar je dajalo naši dobi sijaj največje epohe v človeški zgodovini. Od zvez demokratskih držav Mazzinija do razdvajanja, do zob oborožene, sedanje Evrope Hitlerja in Mussolinija, reakcije in imperializma je poteklo nad sto let ogromnega kulturnega in političnega dela za mir in napredok — zmagala ni ideja miru in napredku, zmagala je ideja imperializma nazven, nasilja na znotraj. Krivilja časa, ki je bila že potegnjena tako visoko, je nazadnje padla tako nizko, da sega že daleč pod nivo naših predstav o svetu, da ne vidimo več njenemu padanju konca. Danes moramo samo še zreti, kako se svet naglo potaplja v brezkončnih zaboladil in brezkončnem zlu. Pred sto leti je mogel Mazzini verovati v preporod sveta v zvez svobodnih držav, mi danes ne moremo naslutiti preporoda niti v delavski internacionali, ker niti te prav za prav ni ved.

Pred osemindvajsetimi leti je svet po strasti streljili vojni ustanovil nov mir in Društvo narodov kot njegovega abso-

Is a "foreign" name
a handicap in your
profession or business?

IN MEDICINE? . . .

LAW? . . .

SPORTS? . . .

THE ARTS? . . .

TEACHING? . . .

SCIENCE? . . .

BANKING? . . .

BIG BUSINESS? . . .

THE ARMY AND NAVY . . .

CIVIL SERVICE? . . .

POLITICS? . . .

READ

What's Your Name?

Louis Adamic's latest book, published by Harpers. Price \$2.50

Order from

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue Chicago, Ill.

lutnega čuvaja. "Nikoli več vojne!" je bil soglasni kljuc tedanjega izmučenega, od vojne vihre razdejanega sveta. In sedaj, kaj vidimo: Večje razdejanje ko kdaj prej in Evropu je v veliko strahotnejši vojni kakor je bila leta 1914-18. Drugo narodov, v katerega so svobodoljubni narodi in sloji toliko verovali, ni razumelo svoje zgodovinske naloge, oziroma so mu jo preprečili oni, ki so imeli oblast v svet tisči, ki stare razmere in krivice.

Ali je bilo delo enega stoletja v smeri miru in bratstva sožitja med narodi tako brez činka, ali je bila zavest ljudstev tako slabotna, da je zadostovalo nekaj let besnega hujkanja najnižjih človeških inštitutov, da zmaga svrhost in svrha sila nad razumom in vajenostjo narodov? In ali je bila privlačnost in moč socialnih idej, idej pravičnosti, svobode, napredka tako relativna, tako brez globljih korenin, da so mogle ideje šovinizma in revanže, osebnega absolutizma in "Gleichschaltung" tako naglo spačiti narodom dušo in previdati?

Stara Evropa — kam je zaredila?

Razvojna faza naše dobe, ki se je začela z demokracijo, se zaključuje s fašizmom. Logični razvoj navzgor se dovršuje v anomalijo — s preokrotom navzdol. Mesto evolucije — invencija. In tej nelogičnosti je morala logično slediti samo večje duevševna tema, se večje politično podvijanje, še groznejje razdejanje: je morala logično slediti samo nova svetovna vojna.

Evo izbira iz keosa današnjih dni jasno in zapoveduječe: v času, ko se rušijo neusmiljeno predsedki preteklosti, se rušijo obenem mnoge dogmatične predpostavke sedanosti. Še pred enim dobrim desetletjem je veljalo kot nezmutljivo načelo, da se proti volji ljudstva ne da stalno vladati. Izkušta v Italiji in Nemčiji so pokazala, da je to slavno ljudstvo celo pripravljeno podpirati, zavestno ali nezavestno, lastno strahovlado in njena ekspanzionistična stremljenja. Še pred kratkim je vladalo v delavskih vrstah suvereno prepiranje, da delujejo ekonomski prilike in stopnja industrijskega razvoja sama na probujanje delavskih mas in na ustvaritev njihovega psihološkega in socijalnega odpora. Danes vidimo, da je bilo tako neizbrisno napredno: avtomatizacija in ekonomski determinizem ne učinkuje avtomatično v nobenem socialno pozitivnem pravcu za zadrnjanje delavskih mas: ekonomika "podstruktura" ne vpliva mehanično vničemer na ustvarjanje njihove miselne "nadstrukturi" v marksističnem smislu. Siroke delovne mase v Italiji in Nemčiji ne nudijo odpora; njihovo zadržanje je danes ravno takoj pasivno, kar je bilo za časa srednjeveških fevdalnih despotij — če niso čeče naravnost aktivno na strani fašističnih režimov, čeprav ti režimi delajo proti njihovim najvitalnejšim političnim in ekonomskim interesom, zunikujojo njihove plače, slabajo njihov življenjski standard in jim ne odpirajo nobene boljše perspektive v bodočnosti. Življenje ne pozna avtomatizma, ne pozna, očitno, tudi ne dogmatičnih šablon. Če trdimo, da je fašizem produkt in čavar kapitalizma, se bojimo, da mu delamo prevečišča, ker mu koncendiramo s tem neko odrejeno funkcijo v družbenem ekonomskem razrednem sestavu in razvoju. Bojimo se, da fašizem ni samo izraz in čavar kapitalizma (lahko je se vse bolj izraz in čavar agrarnega veleposvetja), nego tudi izraz ljudske neumnosti in reakcionarnosti, z drugimi besedami, da zanj ni odgovoren samo izkoriscenje vladajoči razred, nego tudi izkoriscenje ljudstva.

Tu najdemo morda že odgovor na prejšnja vprašanja. Vrni se, mormo k izvoru vsega človeku, delati bolj na njem kot na zakonih takozvanega gospodarskega automatizma. Iz te perspektive bomo mogli bo-

Moskva prijema zaveznike, ker ne izpolnijo obljub

(Nadaljevanje s 1. strani)

šijo "širi svobodščine", ker so posiale svojo atmado na severno Irsko in jo s tem spremeni v okupirano deželo. O Hitlerju ne pišejo sovražno.

In če so se dobili celo ljudje v zavezniških vladah, ki so se vzradostili nemške invazije v Sovjetsko Unijo, je naravno, da je prav lahko zasejati dvom v iskrenem obljub angleške in ameriške vlade.

Willkie kritiziran

Ko je prišel v Moskvo na obisk Rooseveltov odpodlanec Wendell Willkie, s pismom za Stalina, je bil skrajno hladno sprejet. A se je Willkie kmalu udomačil in namesto hladnote je nastala v ljudnih krogih napram njemu prisrčnost. Posod pa so vpraševali, kaj je z "drugo fronto" in kdaj neki zaveznički — namreč Anglia in Amerika — izpolnijo svojo obljubo? Willkie je poslušal, bil na fronti, viden cestovenja in pomanjkanje, pa je dejal,

je nastala v ljudnih krogih napram njemu prisrčnost. Posod pa so vpraševali, kaj je z "drugo fronto" in kdaj neki zaveznički — namreč Anglia in Amerika — izpolnijo svojo obljubo? Willkie je poslušal, bil na fronti, viden cestovenja in pomanjkanje, pa je dejal, da je pomoč Rusiji potrebna čimprej, kajti drugo leto bo morda že prepozno. In glede druge fronte je dejal, naj se jo res ustavovi ko hitro zaveznički povelniki izprevidijo, da je izvedljiva. Razdražil pa je sršenovo gnezdo, ko je k temu dodal, da bo treba nekatere (poveljnike) bržkone drezati, predno se odločijo za ofenzivo.

Vsled tega je bil Willkie v Ameriki in v Angliji napadan, da je amater, torej naj se ne vtrika v vojaške probleme in v delikatne diplomatične zadeve. A Willkie je povedal to kar je misil. Ni rekel, da naj se z invazijo takoj prične, nego čim bude zaveznički vrhovni štab pripravljen zanj. In pa da bo treba nekatere siliti v to, kar tudi ni bilo pregrano rečeno.

Glede amaterstva je težko grajati Willkijeja ali kogarkoli, ker so se zaveznički vojaški veleniki sami v navzkriju z drugo fronto. V listih in na shodih eni pripovedujejo, da ni odločnosti, nego sama cagavost, drugi pa, da je boljše počakati, da bo armada dovolj pripravljena za napad, kot pa, da se bi invazijo riskiralo in se bi lahko končala z drugim Dunkirkom ali z drugim Dieppom.

Stalin svoje misli določno izrazil

Tudi poveljniki rdeče armade so mnencia, da je v Angliji preveč neodločnosti in zavlečanja, od česar ima le Hitler koristi.

Razumejo, koliko izgub je Anglia v sedanjih vojnih utrpal, posebno na morjih in v Aziji, in baš radi tega bi se po njihinem mnenju moralno odločiti za držnost in napadati, namesto se le braniti. Tudi obetane zračne ofenzive na Nemčijo se niso dogodile v toliki meri kakor je Churchill obljubil.

Tako je v to zadevo končno posegel še Stalin, ki je poročeval načelom na vprašanja o drugi fronti pismeno odgovoril, da je potrebna takoj, in da od zavezničkov ni pravično, ker dopuščajo, da se mora Rusija domaga sama boriti v korist vseh zedinjenih narodov. Prav

na kratko je dejal, da so zaveznički dolžni izvršiti svojo obljubo, in to čimprej in čimveči meri.

To je zelo 'nediplomatičen' jezik, ja pa razumljiv ne samo diplomatom in vojaškim vescakom nego vsakemu človeku.

ODREDBE, KI NAJ USTAVIJO VIŠANJE CEN IN INFLACIJO

(Nadaljevanje s 1. strani)

Preko današnje v nezaupaju, sovražju in sruhu v sredu toneče Evropo, Evrope absolutizma in revanže na eni, neodločnosti in pletkarske izigravanja na drugi strani, jaščo štirje stvari jezdec apokaliipse. To sijajne najvišje civilizacijske dobe se zgrinja temna senza fašizma, to je nasilja in vojne, bede in propasti. Ni že prav za-

ekonomsko stabilizacijo Evrope, bedno gospodarstvo omogočilo napraviti stotisočake in milijone dobička nemoteno.

Ako bo načelnik urada za

ekonomsko stabilizacijo Byrnes kos težkih nalog in zamora

znamenjam, ter ljudskim potreban

pravičen, je Roosevelt dobil

eno največjih bitk — bitko zo-

per inflacijo.

S tem bo veliko laglje vršiti

tudi bitke na bojiščih in zma-

gati v njih.

Presojanje dogodkov doma in po svetu

(Nadaljevanje s 1. strani.)

janjem talcev. Grki pravijo, da je boljše umirati na ta način kakor pa od lakote.

Španski diktator Franco je poslal na pomoč Hitlerju v Rusijo nekaj nadaljnih "prostovoljev". S tem poslom se muči tudi Laval v Franciji, a ne more dobiti niti delavcev, da bi šli na delo v Nemčijo, kaj se "prostovolje" za borbo proti Rusiji! Torej si Hitler na ruskih bojiščih s Spanci in Francozji ne bo mogel veliko pomagati. Saj mu še zaveznička Italija ne more, boljše pa so se obnesle rumunske čete, a tudi te so se že naveličale in hčajočo domov.

V Nemčiji tudi to zimo, ne prihodnje leto, ne bomo stradali, ker je rekel maršal Herman Goering, ki je prvi za Hitlerjem. Če nam bo manjkal živil, jih bomo dobili toliko več iz okupiranih dežel. Take "novice" pomenijo groze povsod, kjer ropajo nacija in prete izpraznit še tisto, kar je ostalo v kaščah in v stacunah.

Spretnost nemške "kulturne" v požiganju slovenskih vasi

Jugoslovanski informacijski

center je dne 23. sept. objavil

slednji nadaljni seznam go-

renjskih vasi, ki so jih požgali

Nemci do konca aprila t. l.

Dne 26. 9. 1941 so začiali vas Rašica, občina Smarino pod Smarno goro, okraj Ljubljana, okolica. Na Rašici je bilo 14 posestnikov. Zgorelo je vse: hiše in gospodarska poslopja.

Dne 12. 1. 1942. vas Dragoste, občina Selce nad Škofjo Loko, okraj Škofja Loka. Dragoste so imele 80 hiš, zgorele so hiše in gospodarska poslopja.

Dne 16. ali 17. decembra 1941. v Nemenju, 5 hiš.

Dne 24. 12. 1941: Ostrešnica, kova hiša.

V mesecu decembru neko hišo v okolici Škofje Loke.

V letu 1942. izletniške in planinske koče na pobočju Stola v Radovljiskem okraju in Storžič v Kranjskem okraju.

"Proletarci" ne bi mogel iz-

hajati brez podpor. Ker so mu

potrebne, upotrebite priložnosti

za zbiranje prispevkov v nje-

všem tiskovni sklad.

Na papirju je Turčija za-

veznica Anglie in bi moralna

biti že v vojni na zavezniški

strani, ako se bi bila pogodb

držala. Pa se je zdi, da je za-

njo najboljše, če je nevtralna.

